ډاکتر عبدالرحمن زماني ۲۰۱۳/۰۶/۲۳

په آزاد سرحد کې د مومندو مبارزې

(نهمه برخه)

په افغانستان کې دبریتانوي جاسوسي فعالیتونو ځینې نمونې

دنفاق واچوه او حکومت وکړه د فورمول طرحه :

انګریزان پدې باور وو چې یوسړي یو پوره اوبش هم خوړلای شي که چیرې هغه لومړي توټې، توټې کړي . هغوی ددراني امپراتورۍ دکمزورۍ کولو، بې ثباتی او افغانستان دتوټې کولودپاره نه یواځې دشاه زمان دواکمنۍ په دوران کې دایران قاجاري پاچا دافغانستان په لویدیزو سیمو تیري ته وهڅاوه، بلکې دتیمورشاه داولادې دخپلمنځي اختلافاتو څخه یې د استفادې پلان جوړ کړ او دسدوزایي ورونو څخه یې شاه شجاع دراني دخپلو اهدافو دپاره غوره اودلاس پوڅې په توګه استعمال کړ . پر دې سربیره هغوی د سدوزیو او بارکزیو(سردار پاینده محمد خان داولادې) داختلافاتو څخه هم ګټه واخیسته، او ددوی له منځه یې ځو تنه استخدام کړل چې دسپه سالار محمد نادر خان دحکومت تر جوړیدو او حتی هغې نه وروسته هم ددوی په خدمت کې بوخت وو.

دخپلو مقاصدو دپاره د مرورو او مهمو اشخاصو استعمال :

انګریزانو به دافغانستان په حکومت باندې دفشار او دهغوی دسر غړوني په صورت کې دخپلو ګوډاګیو دنصبولو په غرض دافغانستان دچاراوکو مرور ورونه او دکورنی غړي دځان سره ساتل . دوی په ۱۹۱۹کال کې کله چې غازي امان الله خان په کابل کې دپاچاهی اعلان وکړ، سردار نصرالله خان ته هم بله ورکړه چې بریتانوي هند ته لاړ شي .

دهیوادونو دطبیعي جغرافیې بدلول اودراتلونکې دپاره د جګړو او لانجو د تخم کرل :

انګریزانوپواځې دیورنډ دکرښې په تپلولو سره دافغانستان دپښتنو قبایلو، کورنیو، او ورونو دبیلولو هڅه نده کړې، بلکې که په سیمه کې دمعاصرو هیوادونو تر منځ تاریخي اختلافاتو، لانجو او جنګ جګړو ته ځیر شو نو ځرګندیږي چې دافغانستان او پاکستان تر منځ دسرحدي کرښې ،د هندوستان او پاکستان تر منځ دکشمیر، او شرقي پاکستان (بنګله دیش)، دایران او عراق ترمنځ د شط العرب دسرحدي لانجو او جګړو تخم هم دوی د خپلو استعماري پالیسیو په ترڅ کې کرلای دئ .

درشوتونو او تحفو ورکول :

انګریزي چاراواکو حاکمو کړیو کې دنفوذ دپاره د لویو رشوتونو او تحفو دورکولو څخه دیوی ښې وسلې په توګه استفاده کوله . کله چې مونستوارت ایلفنستن د۱۸۰۸م کال د اکتوبر په دیارلسمه نیټه دافغانستان دحالاتو دمعلومولو دپاره، یا دانګریزانو په اصطلاح ددوی دلومړني استاځي په توګه خپل ستر ماموریت پیل کړ، نو دغه ۲۹ کلن بریتانوي سیاسي مامور دافغان درباریانو سره د مناسباتو دټینګولو دپاره دځان سره په تحفو بار دشپږ سوه (٦٠٠) اوښانواو دولس (۱۲) پیلانو کاروان روان کړي وو(۱). انګریزانو وروسته هم دمادي امتیازاتو، ځمکو او منصبونو په ورکولو سره دځینو ملکانو، اربابانو، خانانو او نوابانو نه استفاده کوله . په آزاد سرحد کې هم دوی ملکانو ته د تنخواه ، منظوریو (الاونسونو) او امتیازاتو په ورکولو سره کوښښ وکړ تر څو دوی خپل خلک دانګریزانو سره دجګړې څخه منع کړي .

دمختلفو دیني او مذهبي ډلو تپلو ترمنځ نفاق اچول :

دانګریزي استعمار دپخوانیو طریقو څخه یوه هم دمذهبي اختلافاتو اور ته پوکې وهل وو. دانګریزي جاسوسانو دغه طرحې او پلانونه په سیمه کې دهندوانو او مسلمانانو، شیعه او سني او نورو نومونو لاندې دري سوه کاله وروسته هم پلي کیږي . دهمفر په نامه یو انګریز جاسوس، په اسلامي هیوادو کې دخپلو خاطراتو په کتاب کې لیکلي چې دانګلستان دمستعمراتو وزارت دخپلو تخریبي فعالیتونو په ترڅ کې په اسلامي هیوادونو کې خپلو جاسوسانو ته دنورو دندو په ترڅ کې دنده سپارلې وه تر څو مذهبي اختلافاتو اور ته پوکې ووهي، مسلمانان په جهل او بې خبرۍ کې وساتي، ګډوډیو، فساد او اړودوړ ته لمن ووهي، مسلمانه چاراوکې او حاکمان فساد ته راکاږي، او ددین دعالمانو په

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

جامه کې دمستعمراتو په وزارت پورې تړلي عالم نما کسان ورننباسي . Memoirs Of Mr. Hempher, The British Spy To The Middle East يا ديوه انگريز جاسوس اعترافات، هغه سند دئ چي په اتلسمه پيړی کي دهمفر په نامه يوه انگريز جاسوس ته منسوب شوي، چا چي دمسلمان په جامه کي دعثماني خلافت دمرکز دکمزوري کولو دپاره د مصر، عراق، ايران، حجاز او استانبول په هيوادونو کي ماموريت درلود. ددې کتاب دانگليسي نسخي په مقدمه کي

چي په بمبئي کي چاپ شوې راغلي چي ددوهمې نړيوالي جگړې په ترڅ کي، جرمنيانو ددی انگريز جاسوس خاطرات ديوه پرلپسي داستان په توگه د شپيگل په مجله کي خپاره کړي ترڅو دانگيسي امپرياليزم اصلي څيره خلکو ته څرگنده کړي . داکتاب دوهابي مسلمانانو له خوا غندل شوی او د محمد ابن عبدالوهاب او هغه دپيروانو دبې اعتباره کولو دپاره دانگريزانو هڅه گڼل شوی ده .

دپيرانو، ملنگانو، تاجرانو او سيلانيانو په جامه کي د انگريزي جاسوسانو ليږل :

په افغانستان کي دانگريزانو د لومړنيوجاسوسانوله ډلي څخه يو هم ميجر ايلدرد پاتنجر (1811-1843) وو. دغه انگريز عسکر او ديپلومات، کوم چي په ۱۸۳٦ م کال کي ديوه سوداگر حاجي پاتنجر په بڼه افغانستان ته سفر وکړ او ډير يې غوښتل چي دخپلو مقاصدو دعملي کولو دپاره ديوه محلي خان دلور سره واده وکړي، په هرات کي ديوه هندوستاني ملا په نامه فعاليت، او دهرات دښار په جامع جومات کي دخطيب او ملا امام دنده تر سره کوله . کله چي هرات دځينو روسي منصبدارانو په گډون دايران دلښکرو تر گواښ او حملي لاندې راغي ، نود هغه اصلي څيره هم خلکو ته په ډاگه شوه او له هراته وتښتيد . ايلدرد پاتينجر Eldred Pottinger دهرات په محاصره کي له هغه ځايه په تيښته بريالي شو. هغه په افغانستان باندې دانگريزانو دلومړی حملي دقواوو غړی وو، دمکناټن دمرگ نه وروسته په کابل کي دانگريزانو مشر سياسي نماينده شو، دافغانستان څخه دانگريزي قواوو دويستلو په خبرو کي د انگليسي هيئت

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په خير و لولئ

مشر وو، دافغانو او انګریزانو دلومړۍ جګړې دماتي مسئول وګڼل شو، په ۱۸٤۱ کال کې دکاپیسا په کوهستان کې هغه وخت دافغانانو لخوا بندي او وزیر اکبر خان ته وسپارل شو، کله چې یې په سیمه کې تبلیغات کول . هغه څو میاشتي وروسته د جنرال پالک دقواوو په مرسته له زندانه خلاص او دخیبر په دره کې دانګریزي قواوو دقتل عام څخه ژوندي پاتي شو او یو کال وروسته په ۱۸٤۲م کال کې په هانګ کانګ کې د محرقي په تبه مړ شو .

میجر ایلدرد (حاجي پاتنجر)

کرنیل لارنس بل مشهور انګریز جاسوس وو چې دپیرکرم شاه تر نامه لاندې یې دغازي امان الله خان دواکمنۍ دنسکورولو دپاره فعالیت کاوه ، او زیار یې ویست تر څو دانګریزانو څخه دهیواد دخپلواکۍ دغه ګټونکي مترقي پاچاخلکو ته دکافر او درسم او رواج ددښمن په توګه ورویږني .

دافغانستان دکنټرول دپاره دانګریزانو دهلوځلو په ترڅ کې ګڼ شمیر نورو انګریزي جاسوسانو هم فعالیتونه درلودل . ویلیام مورکروفت William Moorcroft دترکمن آسونو دسوداګر په نامه په افغانستان کې فعالیت درلود. ده دسیلاني او سوداګر په نامه د۱۸۱۹ او ۱۸۲۵ کلونو ترمنځ همالیا، پنجاب، کشمیر، پیښور، کابل، کندز او بخارا کې فعالیت درلود. هغه په یوه روایت په ۱۸۲۵ کال کې بلخ سره نژدې مړ شو. خو د ابي حک (Abbé Huc) په نامه یوه فرانسوي عیسوي مبلغ په وینا هغه په۱۸۲٦م کال کې دتبت مرکز لاسا ته ورسید او دولس کاله وروسته، کله چې بریتانوي هند ته ستنیده، په لاره کې ووژل شو.

ډګروال ریچارد ستودارت Charles Stoddart دانګریزانو دنظامي استخباراتو یو بل مامور وو چې دستري لوبې په دوران کې یې په هرات او مرکزي آسیا کې فعالیت درلود. هغه په ۱۸٤۲کال کې دبخارا دامیر نصرالله خان لخوا ونیول شو. هغه دخپل یو بل انګریز ملګري ارتر کونولي Arthur Connolly سره یوځای د ۱۸٤۲ کال دجون په میاشت کې دجاسوسی په تور ووژل شو. دغه وروستي کس هم داستخباراتي فعالیتونو په ترڅ کې سیمي ته اوږده سفرونه کړي وو. دا دواړه جاسوسان په انګلستان کې هغه وخت مشهوره شول، کله چې په ۱۸٤۵کال کې د جوسف ولف Joseph Wolff (1795 - 1862) په نامه یوه تن مسیحي مبلغ چې پخوا یهود وو، دهغوی د سرنوشت دمعلومولو دپاره سیمي ته سفر کړی او وروسته یې دسفر خاطرات نشر ته وسپارل . جوسف ولف

خپله دمرګ نه هغه وخت ژوندۍ پاتي شو، کله چې امیر ته دهغه په جامو ډیره سخته خندا ورغله او خان یې کنټرول نکړای شو . **ډاکتر پیرسیول بارتون** (۲) Lord Percival Barton (۱۸۰۸-۱۸٤۰) یو بل انګریز ډاکتر او جراح وو چې دالکساندر برنیس دسفر ملګری او دافغانستان دچارو کارپوه ګڼل کیده . هغه وروسته دمکناټن سیاسي مرستیال شو، د۱۸۳۸کال دخیبر په جګړه کې یې برخه واخیسته، دامیردوست محمد خان دتختیدو نه وروسته په ۱۸۳۹-۱۸٤۰ کال کې ورته دغه په هکله دمعلوماتو دپیداکولو ماموریت وسپارل شو، ژمی یې د بامیانو په سمڅو کې تیر کړ او په ۱۸٤۰ کال کې هغه وخت ووژل شو،کله چې انګریزي قواوو دپروان په دره کې دامیردوست محمد خان دقواوو څخه ماتي وخوړه .

الکساندر برنیس Captain Sir Alexander Burnes (1805 –1841) چې دبخارا په برنیس مشهور وو، د ستري لوبې یو بل لوبغاړی وو چه دسیلاني په جامه کې یې فعالیت کاوه. هغه په شپاړس کلنۍ کې دشرقي هند دکمپنۍ دپوځ غړیتوب ترلاسه کړ. لومړۍ ماموریت یې داباسین د سیند او درې په هکله دمعلوماتو ترلاسه کول وو. وروسته یې د موهن لال په ملګرتیا دافغانستان او هندوکش له لارې بخارا او پارس ته سفرونه وکړل . کله چې په ۱۸۳۹ کال کې

شاه شجاع دکابل په تخت کښینول شو، نو برنیس هم په کابل کې دانګریزانو دسیاسي ایجنټ په توګه وټاکل شو او تر څو چې په ۱۸٤۱ کال کې ووژل شو، هلته اوسیدو. په ۱۸٦۱ کال کې څرګنده شوه چې په ۱۸۳۹ کال کې له کابله دهغه په ځینو استول شوو ریپوټونو کې ګوتي وهل شوي وي تر څو دهغه نظریات په بل ډول منعکس کړای شي .

الکساندر برنیس

دیادونې وړ ده چې انګریزانو دخپلو استخباراتي فعالیتونو په لړ کې داروپایي او امریکایي جاسوسانو څخه هم کار اخیستلی دئ . حوزیه هارلن Josiah Harlan (۱۷۹۹- ۱۸۷۱۰) چې وروسته دغور په شهزاده مشهوره شو شاید په افغاستان کې لومړني امریکایي جاسوس اوسي . هغه پرته لدې چې کومه رسمي زده کړه ولري،

حوزیه هارلن

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

دشرقي هند په کمپنۍ کې د هند دکلکتې په عمومي روغتون کې دجراح په توګه مقرر شو. لومړې د څه مودې دپاره دپنجاب د مهاراجا (په سانسکریت کې ستر پاچا) رنجیت سنګهـ په

دربار کې او بیا دافغانستان دفراري پاچا شاه شجاع په خدمت کې وو. هغه دشاه شجاع دبیا قدرت ته رسولو په لړ کې پېښور او کابل ته ماموریتونه درلودل . هغه په پېښور کې د امیر دوست محمد خان دورور نواب جبار خان سره څکه وکتل چې انګریزانو کوښښ کاوه جبار خان د شاه شجاع په ملګرتوب دامیردوست محمد خان درقیب په توګه استعمال کاندي . حوزیه هارلن وروسته دامیردوست محمد خان په پلوېتوب دهغه د کشر ځوی سره یوځای دیوه ستر لښکر په ملګرتیا دازبیک مراد بیګ دېټکولو دپاره دهندوکش څخه تیر شو او ځان ورته دنوي عصر مقدوني سکندر ښکاره شو. هغه په سیغان کې دیوې کوچنۍ جګړې نه وروسته د محلي واکمنانو سره ملګرتوب پیدا کړ او بیا دڅه مودې دپاره د غور د محلي واکمن محمد رفیع بیګ میلمه وو. او ویل کیږي چې رفیع بیګ هغه سره ژمنه وکړه چې که غور ته راستون شي نو هغه او دهغه اولاده به دغور شهزادګان وګڼل شي . حوزیه هارلن په امریکې کې هغه وخت شهرت ته ورسید، کله چې رودیارد کیپلینګ Rudyard Kipling له هغې څخه د*"هغه سړی چې پاچا کیدو"* په نامه خپل داستان د اتل په نامه یادونه وکړه .

دپیرانو او ملنګانو په جامه کې دهندوستاني جاسوسانو لیږل :

له کومه ځایه چې انګریزانو ته دديني عقایدو په هکله د افغانانواحساسات څرګند وو، نو ددوی ددغو احساساتو څخه دناوړې استفادې دپاره یې زیار وویست تر څو دروحانیونو په جامه کې افغانستان ته خپل جاسوسان راواستوي . اروانښاد غبار پدې هکله لیکي چې "کله چې دانګریزانو مسلمانه نوکران داباسین څخه تیریدل، نو هریوه به ځانته د ملا، مولوي، مولانا، پاچا او سید لقب غوره کاوه ، او دخلکو دغولونې دپاره به یې د"انګریزانو دمخالفت" بیرغ په اوږه کړې ، او داسلام دیووالي او هندوستان دخپلواکۍ ډېره په سینه وهله . نو دوی به دافغانستان د خلکو او افغاني دولتونو لخوا په مینه او اعتماد سره قبلیدل، او ځیني به دافغانستان دلوړ پوړو نظامي او ملکي مامورینو په ډله کې شامیلیدل(۳)".

ددې پیرانو په ډله کې یو هم میا عبدالستار شاه ووچې په نقاب پوش مشهور وو، او په قندهار کې یې د شاه زمان دوژلو ناکامه دسیسه جوړه کړه، خو خپله دنیول کیدو څخه وروسته ووژل شو. بل کس میا غلام محمد هندي وو چې د روحاني په جامه کې په کندهار کې اوسیده او هغه یې کوله چې د شاه زمان پرضد د یوې بلې دسیسې کار ترسره کړي . دده په کور کې دپاینده بارکزي ، عظیم الکوزي ، نورالله بابري ، اسلام پوپلزي ، حکمت سرکاني ، سلطان نورزي ، خضر علیزي ، زمان پوپلزي ، جوانشیر ارسلان ، جعفر جوانشیر ، او شریف قزلباش په ګډون د شاه زمان د راپرزولو دسیسه جوړه شوه .

دغازیانو او انګریزانو دمخالفینو په جامه کې دهندوستاني ایجنټانو استول :

کله چې دآزاد سرحد په قبایلي سیمو کې دانګریزانو په خلاف غزاګاني او فعالیتونه پیل شول نو انګریزانو هم ددغ غورځنګ دناکامولو دپاره خپل ایجنټان دانګریزانو دمخالفینو او آزادي غوښتونکو مبارزینو په جامه کې هلته واستول . دوی داکار وروسته دخلافت دتحریک، په ۱۹۱٦م کال کې په کابل کې دهندوستاني آزادي غوښتونکو دجلا وطن یا موقت حکومت دجوړیدو، اوبیا وروسته د هجرت دتحریک په وخت کې هم وکړ او خپل ګڼ شمیر جاسوسان یې دبریتانوي هند په خلاف دهندي مسلمانانو او مهاجرینو په جامه کې کابل او دافغانستان نورو سیموته ولیږل .

دهیواد پاله مشرانو ترور او وژنه :

دانګریزانو مخالفین او هغه کسان به چې ددوی دپلانونو دعملي کولو په وړاندې خنډ واقع کیدل، نه یوازې داچې د دوی دجاسوسانو او لاس پوڅو لخوا په راز- راز بدنامونکو تبلیغاتو تورن کیدل ، بلکې ددوی دکرکټر د وژلو د کوښښونو په څنګ کې به په فزیکي توګه هم له منځه تللې او په مرموزه او یا څرګنده توګه وژل کیدل . دمثال په ډول موهن لال دهغو ملي او قومي مشرانو دوژلو دپاره زیاتې پیسې مصرف کړې، کومو چې دانګریزانو سره مخالفت کاوه. په دې ترڅ کې دعبدالله خان اچکزي وژل، دمیرمسجدي خان او امین الله خان لوګري دوژلو هڅه ، په جلال آباد کې په سردارمحمد اکبر خان حمله او دهغه ټپې کیدل ، او لسهاوو نورو کسانو ته دزهرو ورکول یوازې څو نمومې دي . دانګریزانو دمخالفینو دوژلو او له منځه وړلو دا سلسله وروسته حتی دسیمې څخه دانګریزي مستقیم استعمار دتېغر ترټولیدو وروسته هم روانه وه چې ژوندي مثالونه یې دغازي امان الله خان دحکومت په وروستیو شیبو کې دکنړ دغازي میرزمان خان شهادت او وروسته دمحمد نادر خان او دهغې دکورنۍ داستبداد دقربانیانو اوږد لست دئ .

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

دانګريزانو پلوي چاروا‌کي او افغاني ګوډاګيان :
داعليحضرت غازي امان الله خان ددولت په نسکورولو کي دانګريزانودتوطئو دکتاب دليکونکي محمد ولي په وينا"انګليسي ختيځ پيژندونکو دختيځي نړۍ دخلکو خواص او عادتونه درک کړي او پوهيدل چي ديوه انګريز لخوا د هغوئ دپلانونو عملي کول ناشوني دي، دمثال په ډول که دافغانستان خلکو ته شاه شجاع دمنلو وړ نه وو، نو بيا مکناټن او يا ايلفنسټن کله په مستقيم ډول دا دنده تر سره کولای شوه . له همدې امله يي کوښښ وکړ داپلانونه خپله دافغانانو په لاس عملي کړي او ددی کار لپاره يي له چاروا‌کو نيولي تر روحانيونو، سياسيونو او غلو او داړه مارانو پورې سره راټول کړل".

انګريزانو په خاصه توګه هغو کسانو ته ډيره اړتيا درلوده، کومو چي سياسي، روحاني او نظامي مهارتونه درلودل، تر څو دخپلو مقاصدو دلاسته راوړلو دپاره په سيمه کي دامنيت خرابوالي او دخلکو ترمنځ د جګړو اونفرت اور ته پوکي ووهي . څرنګه چي دانګريزانو دافغاني جاسوسانو او همکارانو لست ډير اوږد او ددې ليکني دحوصلې نه بهر دئ، نو دلته يي دليکلو څخه ډډه کوو. (لوستونکي کولای شي په دې هکله دزياتو معلوماتو دپاره د ليډي سيل Lady Florentia Sale (1790-1853) کتاب (چي د "شبيخون افغان" په نامه مير عبدالرشيد بيغم ژباړلي او په ۱۳۷۰ کال کي په کابل کي چاپ شوي)، دموهن لال د"امير داست محمد خان دژوند" کتاب ، داروانښاد مير غلام محمد غبار د "افغانستان در مسير تاريخ" کتاب، دښاغلی عبدالرحيم شيون د "برګ های از تاريخ معاصر وطن ما" او نور کتابونه ولولي) .

دديوبندي ملايانو په جامه کي د جاسوسانو او تخريب کارانو فعاليتونه :
دديوبند مدرسه د هندوستان د " ډيلي" شمال لوري ته سل ميله لرې د "اوترپرديش" د ښار دديوبند په سيمه کي موقعيت لري . د اتلسمي پيړۍ په وروستی او د نونسمي پيړۍ په لومړي سر کي ددی مدرسی نه د "شيخ الهند مولانا محمودالحسن" په ګډون ګڼ شمير اسلامی عالمان فارغ شوي دي . دديوبند فارغانو په مختلفو سيمو کي مدرسي جوړي کړي او په اوسني پاکستان کي ګڼ شمير پيروان لري . دوی عقيده لري چي د مسلمانانو لومړنی وفاداري د خپل دين سره او بيا وروسته د خپل هيواد سره ده; دويم داچي مسلمانان يواځي د خپل امت ديني سرحدات (پولي) پيژني نه ملي سرحدات ; او دريم داچي دوی د مسلمانانو د حمايت دپاره هر هيواد ته د تګ او جهاد کولو حق او وظيفه لري . دديوبند مدرسه که څه هم دديني علومو يوه مدرسه وه، خو ګڼ شمير داسي مجاهدين يي وروزل چي دمذهبي احکامو په اساس يي دانګريزانو دښکيلاک څخه دهندوستان خپلواکي غوښتله . ددې مدرسي شاګردانو دانګريزانو د ښکيلاک نه دهندوستان دخلاصون دپاره په مبارزو او سياسي فعاليتونو کي د فعاله برخي اخيستلوله کبله داعتماد وړ مبلغينو په توګه دهندوستان دخلکو په زړونو کي ځاي نيولي وو. داروانښاد غبار په وينا، څرنګه چي انګريزانو دهند په ټولنه کي ددې مدرسي اغيزه په خپله ګټه نه ليدله، نو ځکه يي دهغي دشنډولو دپاره ګڼ شمير کسان دغه مدرسي ته ورننويستل، تر څو دفراغت نه وروسته دديوبند تر نقاب لاندې دانګريزي استعمار په خدمت بوخت شي . دا دديوبند دمدرسي ښه نوم ته يوه سخته ضربه وه . انګريزانو دامير حبيب الله خان اوغازي امان الله خان دواکمنی په وخت کي دديوبند دمدرسي يو شمير ملايان افغانستان ته واستول . داماني دولت په وړاندې پرسختو تبليغاتو برسيره، دملا عمادالدين هندوستاني په نامه يوه تن دخپلو ملګرو په مرسته د پغمان په لاره دقرغي دپله په برخه کي دغازي امان الله خان دوژلو ناکامه هڅه هم وکړه .

دافغانستان د خپلواکی د ګټلو نه وروسته دانګريزانو جاسوسي او تخريبي فعاليتونو شدت وموند. دوی دافغانانو سره دانګريزانو ددوو لومړنيو جګړو ددرسونو په نتيجه کي دافغانستان په هکله تر ټولو ويجاړونکي پاليسی ته لاس واچوو. داپاليسي خپله دافغانانو په واسطه دهيواد کنټرول وو. ځکه چي دمستقيم اشغال په صورت کي خلک خپل خارجي دښمن پيژندلای او دهغو په وړاندې خپله لار تعينولای شي، په داسي حال کي چي دکورني نقاب لاندې ددښمن نفوذ دخلکو څخه دغه لاره ورکوي .

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په خير و لولئ

په دي عکس کي يو بل ملا او دهغي دوه تنه ملګري ليدل کيږي چي په غازي امان الله خان باندي دناکامه حملي څخه وروسته نيول شويدي .

داروابناد غبار په وينا(٤) دافغانستان په هکله دانګريزانو ددولت پاليسي په مختلفو پړاوونو کي يو واحد هدف او ستراتيژي تعقيب کړي او هغه داوو چي څه دجګړي او پوځي اشغال له لاري، څه دولسلي د په اصطلاح ملګرتوب او مرستي د پاليسی له لاري، څه دټوټي کولو او تجزيي له لاري ، او څه دافغاني ګوډاګي حکومتونو له لاري دهيواد سياسي استقلال او دنړی دهيوادو سره دهغي اړيکي له منځه يوسي، ملت په نفاق او کورنۍ جګړه کي وساتي ، د دولت څخه دخلکو تنفر ځکه زيات کړي تر څو دوې ته اړتيا ولري، او ددي په څنګ کي خپلو پراخو تبليغاتو سره هيوادنړی ته دجهل، وحشت، غلا او درواغو په صفتونو ورو‌پيژني، او هيڅ ډول تاريخي افتخار او فضيلت ورته پري نږدي .

که چيري دافغانستان اوسني حالت او په افغانستان کي دناټو دسوله ساتونکو قواوو په ډله کي دانګريزي لښکرو او قواوو موجوديت او کړو – وړو ته ځير شو نو څرګنده به شي چي که څه هم د زاړه استعمار بنه په نوي استعمار، او بيا دنړی په نوي نظم بدله شوه، خو دافغانستان په هکله دانګريزانو په پاليسی کي کوم بدلون راغلي ندئ .

(نوربيا)

منابع

١ . Loyn, David (2009). In Afghanistan: Two Hundred Years of British, Russian and American Occupation. (په افغانستان کي: دانګريزانو، روسانو او امريکائيانو دوه سوه کلن اشغال)، ٢٥٣ مخ .
٢. دهندي بيوګرافی ډکشنري، ٢٥٣ مخ
٣. غبار، مير غلام محمد (١٣٦٦) . افغانستان در مسير تاريخ ، ٤٥٥ مخ
٤. غبار، مير غلام محمد (١٣٦٦) . افغانستان در مسير تاريخ ، ٤٤٤ مخ .

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ